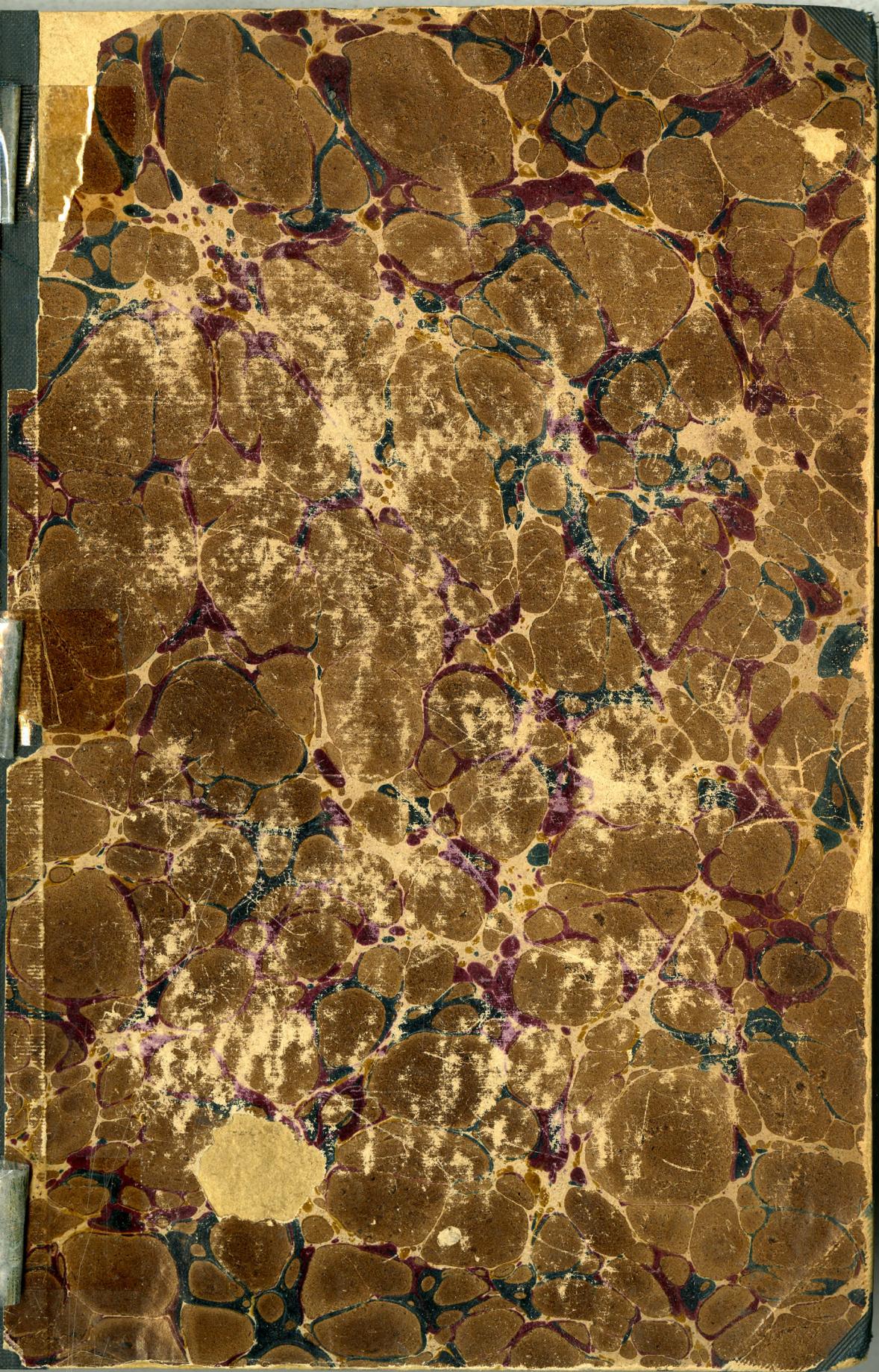

Politikai
röpiratok.

194.

194

1799

KI A CENTRALISTA?

KI AZ AUTHONOMISTA?

KI A FUSIONISTA?

SORAKOZZUNK!

Grabarits Ernőtől.

6.

PÉCSETT,
NYOMATOTT IFJ. MADARÁSZ ENDRÉNÉL.
1872.

616752 0516600

A magyar nemzethez!

*Ragaszkodjatok köröm szakadtáig törvényhatósági intézményeitekhez,
ne hagyjatok rajta csorbát ütni, vegyétek vissza minden áron, ha elvették;
nem clavult intézmény az, hanem olyan, melyet fel kellene találnunk, ha örök-
ségbe nem kaptuk volna.*

Kelt Valdieri magányban, július 14-én 1870.

Kossuth Lajos.

DE BALLACI GÉZA.

Uj pártalakulás szükséges 1872.

Az 1872-iki képviselőválasztásoknak eredménye, mely szerint az ellenzék várt győzelem helyett bukást szenvedett, az alkotmányozással és törvényhozással foglalkozó elméknek megfontolást érdemlő anyagot szolgáltat.

Magyarországnak választói kétharmad részben ellenzéki érzelműek, hogy hogy eshetett tehát, hogy ezen számaránnyal ellenkezőleg, kétharmad választás jobboldalra esett, csaknem megfoghatatlan. Ezen, a várakozástól annyira elütő eredmény megoldásával foglalkozni nemcsak tanulmányos a jövőre, hanem érdekes a jelenre.

A közönséges megoldás mely abban adatik: hogy az összeírások törvénytelenége, a választás körüli vesztegetések, erőszakoskodások stb. okozták a hívtelen eredményt, czáfolatot nem szenved ugyan, de a dolog mélyébe pillantani vágyó törvényhozónak kíváncsiságát épen nem elégíti ki, minekutánna feleletet vár azon kérdés, mely ezen megoldási módozatra önkényt felmerül és abból áll: hogy vajjon mi uton-módon juthatott a dolog azon állapotba; melyben ernyi törvénytelenég elkövethető volt, **büntetlenül.**

Valamelyik törvényhozónak el kellett felejténie, maga után ráfordítani azon pokoli ajtóra a kulcsot, melyből ennyi **Daemon** a szabadra kionthatott.

Az ellenzék győzelmét értekező meggyőződése szerint azon körülmény hiúsította meg; mely szerint a képviseléválasztásoknak közvetítése helyhatósági elemekre bízván, ezek sikeres felelősségre vonhatók nem lévén, önfentartásukra elkövették mindazon törvénytelenégeket; melyeket **tisztán** parlamentarizmus alatt egyes miniszter büntetlenül elkövetni képes, soha sem lett volna azért: mert egyszeri parlamentarizmus kormányformában a végrehajtás átaljában a felelős miniszteriumot, a képviselő választás különösen a belügyért illetvén, ennek személye felelős egy **maga**, az egyes miniszter pedig országos támadást feltűnően törvénytelenül elkövetett cselekvésért, még akkor sem állhat ki, ha parlamenti többséggel rendelkezik, minekutána eljárásának indokoltnak, országszerte egyöntetűnek, kifejezettnek, részletezettnek kell lenni, és így hozzáférhető lévén, a sértett kisebbség rohamos érveléseinek, a közvélemény ítélőszéke előtt, áldozatul kell esni menthetetlenül, de így

A megyei intézmény spanyol falat képez, mely mögött a miniszter törvénytelen tetteinek közepette mossa kezeit az ártatlanság vizében, van szolgálatára kéz, mely a meleg gesztenyét számára kiszedi a parázsból, van visszavonulásra tere azon esetre, ha parlamentarizmus uton sarokba szoríttatnék. A miniszteri önkénynek foganosítására és palástolására a megyék és városi bizottságok oly szerves eszközt képeznek ma, mely a társadalomnak legvégső rétegeibe hatolva és gyökerezve, az abszolutizmusnak oly nemét kötötték nyakunkba, mely gyűlöletre és a kedélyek kétségbe ejtésére nézve páratlan a maga nemében.

Ámde azon tannak, mely szerént a megyei intézmény a parlamentaris kormányformával összeegyeztethető, felfedezője és **erélyesebb** pártolója épen maga az ellenzék volt.

A mentség, mely szerint az ellenzék más megyét ohajtott és szorgalmazott annak idejében, nem a jelenlegi **álnok** jobboldalit, minthogy a mennyire a megyék igaziak leendenek, minekutánna a kettő ellentétet képez, a parlamenti kormány lészen ámitto, illusorius, nem kielégítő, és így a közmondás: hogy sorsának kiki maga kovácsa, az ellenzék sorain valósult az által, hogy a tév eszmét, mely szerént centralis parlament és megyei intézmény összeegyeztethető ő állította fel, a kormánypárt pedig nem tagadta, hanem **ravaszul** felhasználta, ürügye, árnyéka és fedezete alatt törvényhatósági rendezést készített, oly kelepczét: melybe az ellenzéki jóhiszeműség, felejtve a romai mondatot, hic homo ruber est hunc tu romane caveto, bele toppant, és nyert arra nézve: hogy a parlamentaris rendszer **érvényes** megyei intézménnyel soha össze nem egyeztethető, és hogy a kettőből egyet választani **kell**, nem épen irigylendő gyakorlati bizonyítékot.

Nincs azonban feltünőbb önámítás mint a kormánypárté, ha csakugyan hinné azt, mivel fennen dicsekszik, hogy t. i. többségben gyarapodván a győzelem övé, hogy politikája és kormányzási bölcsessége a nemzet többsége által jóváhagyatván, azt bátran folytatnia kell. Ez nagyszerű **csalódás**.

A jobbpárt közösügyi politikája, minthogy a nemzet függetlenségre vágyódva másként érez, másként gondolkozik, belszervezkedési munkálkodása pedig, mivel mindent együttvéve összefüggés és öszvehangzás nélküli hasznavehetetlen **halmaz**, el van itélve, ezen marasztaló nemzeti ítéletnek **csak** végrehajtása van

ideiglenesen akadályoztatva, a balpárt győzelmének mesterséges kijátszása által. Ez az utóbbi választások magyarázata és értelme. A kormánypárt eddigi útját keserü utóféjdalmak biztos kilátása nélkül egyetlen lépéssel sem folytathatja. A balpárt pedig intést kapott, hogy közös ügyi nézeteit a nemzet annak idejében követni fogja ugyan, **addig** azonban, még ideje beáll, tüzetesebben foglalkozzék a belügyi rendezéssel, állja útját a kormány centralis áramlatának authonomicus programmal, és ne kecsөгtesse magát tovább azzal: hogy a kettő **együtt** megtér.

De ha ez így van, ha az utóbbi választásoknak az a valódi értelme, amint hogy nem is más, az ujonnan felmerült reform párt pedig az eddigi pártokkal be nem érve reformálni akar, de úgy látszik, nem tudja mit és hogyan, és így ez, úgy mint a somogyi függetlenek hivatásra várnak, belszervezkedésünk ügyében eredeti új pártalakulás szükséges.

Ezen új pártalakulásnak előmozdítására czélszerű észlelni.

Ki a centralista? ki az authonoma- mista? ki a fusionista?

Központosítás (centralisatio,) — önkormányzat (decentralisatio,) oly nevezések; melyek alatt a mai társadalomban bizonyos kormányformákat értünk.

A különalakot, a formát, úgy a külön rendszerek sajátosságos tulajdonságait, működését, hatását illetőleg a publicisták közt alig van értelmi eltérés, tudja minden lexicon; tudjuk mindnyájan, mit kell érteni centralisatio, hatalom központosítás, mit authonomia önkormányzat kifejezések alatt, erről értekezni nem csak felesleges, hanem úntató fáradozás volna.

Melyik rendszer mennyit ér, melyik bir a másik felett előny-nyel vagy szenved fogyatkozásban, arról is bőven okoskodtak a világ elsőrendű alkotmányozói, csak az imént f. é. augusztus 17-én került ki Simonyi Ernő szalántai képviselő jeles tollából tartalom-
dus „Szombati lap“-jának 33-ik számában, az önkormányzatnak a hatalom központosítás feletti elsőbbségéről oly indokokkal támogatott cikk; milyesek minden habozást elenyésztetve az óhajt: „Önkormányzat jöjjön el, illetőleg térjen vissza a te országod“ mélyen bele oltották a hazafiak keblébe. E részben tehát ujat vagy jobbat mondani sem tudok sem akarok. **Más** kerestetik, egész más az mire figyelmet ébresztetni igyekszem.

Valamint a chämpagnei pezsgónek zamatját, hatását, ugy nem különben ennek más borokkal összehasonlítva előnyeit vagy fogyatkozásait sokan tapasztalásból tudják, anélkül, hogy ezen kedvelt italnak **készítéséhez** értenének, ugy áll a dolog a fentebb elősorolt rendszerekkel; ismerjük a centralisatiot, ugy mint az authonomiát, látjuk működésüket, élünk alattok, használjuk egyiket másikat annélkül, hogy kutatók és tanulmányozók, **mi** módon, mily eszközökkel állittatik elő az egyik, szüntettetik meg a másik rendszer; e részben nagy a tájékoztatatlanság nem csak nálunk magyaroknál, hanem a francziáknál, nem csak Európában, hanem világszerte.

Centralisták authonomistáknak tartják magokat és viszont, kétség kívül azért: mert ezen rendszerek alkatrészeit, mivel nem is kutatták, nem ismerik, cselekesznek a centralisatio javára, midőn az ellenkezőt, az önkormányzatot óhajtják, és így tévedésben élnek nemcsak önmaguk tulajdonai iránt, hanem másokat is, kik tekintélyök után indulnak, példájokat követik, hibás irányba terelik.

Minthogy pedig ezen félreértés, mint alább látni fogjuk, reánk magyarokra ugy mint franczia barátainkra, kik mindketten alkotmányvajadásban szenvedünk, hihetetlen mértékben hat károsan, de rontó befolyást gyakorol a democraticus irányzatra különösen, érdekében áll és kötelességében fekszik minden nép-emberének felvilágosításán tehetsége szerint munkálkodni.

Mindez ideig misem történt, ezen, a társadalmi alakulásokra véghetetlen fontosságú érdemnek tisztázására, akkor: midőn haszontalan tárgyak iránt özönében lábolunk a sok irodalomnak más, legalább az én tudtommal misem merült fel egyéb, mint a kezde-

ményezésben gazdag francia nemzet részéről Talkonet képviselő indítványa, melyet ez, több társának hozzájárulásával 1871. martius 3-án a nemzetgyűlésben tett, és ott akép: hogy 30 tagu bizottság neveztetett ki azon módok és eszközök tanulmányozására és feljelentésére: **mikép** kell decentralisálni? — elfogadtatott.

A beteg társadalomnak forrongó katlanából tüzes lávaként kitört párisi commune és abbeli általános meggyőződés: hogy a parlamentaris centralisatio **nem** felel meg a democraticus követelményeknek — szolgáltatatta ez indítványnak indokát. Eredmény azonban nem jutalmazta az első lépést. Azon szerény, meglehetőves nézetben, hogy a népuralom szent ügyének szolgálatot teszek.

L Vegytanilag, (chemice), ki a hatalom központosító (centralista), ki az önkormányzó (autonomista), és ki ezen két rendszernek öszekeverője (fusionista), elemezni és megoldani én, csekély készletű, tűztem ki feladatul; mily eredménnyel? a nagy közönység itéletére bizom, lássuk tehát

F **Ki a centralista? Ki az autonomista? Ki a fusionista?**

Ki a centralista?

Centralista az, ki a törvényhozói képviselőjét választó kerületekben **közvetlenül** az országgyűlésre választja és teljes meghatalmazással ellátja.

Hogy centralista az, ki törvényhozói képviselőjét közvetlenül az országos törvényhozó gyűlésbe választja és teljes meghatalmazással ellátja, ekkép bizonyitom:

Az emberi társas élet cselekvényekben nyilvánul, a ki ezen cselekvényeket intézi, azoknak mikénti megejtésére a szabályt előírja, azt hirdeti, és kit kit hogy ezek szerint cselekedjék kényszerithet, **hatalmasság**, még pedig, minthogy fölötte hatalmasabb nemcsak hogy nincs, de nem is képzelhető, mert mihelyt volna, már ez, és nem többé amaz volna intézkedő, társadalmi főhatalmasságot képez, minden társadalmi életet, erőt, lényegét magában egyesítőt, maga fölött mitsem szívelő felség (souverain), ez vezényel, intéz, ez rendelkezik; felette az ég, alatta engedelmesség, egyszóval földi **mindenható**: a törvényhozó.

Ezen törvényhozói főhatalomnak hol, hogyan és kiáltali gyakorlása határozza meg a kormányformát és székhelyét.

Ahol a törvényhozást és velejáró végrehajtási hatalmat kizárólag a nép gyakorolja: népuralom (democratia); ahol egyes ember: királyság, császárság, egyeduralom (absolutismus); hol kiváltságolt osztály, nemesség, papság, katonaság: ezen osztályok uralma; ahol pedig, mint nálunk, a király és nemzet között történt megállapodások, alkuk és szerződések alapján megosztva gyakoroltatik: korlátolt királyság, ugynevezett alkotmány áll elő, mind ez köztudomásu dolog.

Ha a törvényhozási műtét bizonyos helyhez van kötve, mint nálunk Pesthez, hatalmi székhely, törvényhozási központ alakul, ez sem titok.

Egyes ember, király, császár, mint önkarattal rendelkező, és ítélőtehetséggel ellátott egyéniség, a törvényhozási hatalomnak gyakorlásában, független lehet, senkire sem szorul, másnak tanácsát, sugalmazását, vagy bárminemü hozzájárulását mellöz-

heti, öntetszése, szabad akarata szerint hozhat alattvalóinak cselekedeteit szabályzó törvényeket, rendeleteket, vagy parancsolatokat, valamint kezében levén minden hatalom, kényszeríthet kit kit, az általa hozott törvények szerinti élésre, egy magában bevégzett törvényhozó.

De vajmi másként áll a dolog ott, hol a törvényhozói hatalomnak részese a nép is, vagy ezen főhatalom épen csakis azé, akit illet: **a nemzeté.**

A nép millióinak személyesítése **csak** elméleti fogalom, nagy száma, egymástóli távolsága, gondokkal járó kenyérkeresetével sokoldalú elfoglaltsága, különböző, nem ritkán egymással ellentétes anyagi érdeke, miveltségi fokozata, nyelv, vallás, éghajlat különfélesége alkalmatlanná teszi azon egymásba fűződő, egymásból folyó, egymást kiegészítő, a múltba hátra, a jövőbe előre egymásra ható folytonos és szerves tanácskozásra, mely egyenjogúak között valamibeni megállapodásra szükséges, és azért törvényhozói jogát, melynek gyakorlati érvényesítése tanácskozási és határozat hozatali képességet feltételez, közvetlen maga nem gyakorolhatván, megbizottak közvetítésére, mások általi képviseltetésre van utalva.

Ezen törvényhozási képviseltetés többfélekép eszközölhető, mi csak két módját, mint értekezésünkhöz tartozókat fogjuk tárgyalni; egyiket mely közvetlen, másikat mely fokozatos választás elnevezés alatt ismeretes.

A **közvetlen választás** melyet az 1848. V-ik törvényczikk elénk irt, tudvalevőleg akkép ejtetik meg: hogy a jogosult választó kerületekbe osztva, törvényhozó képviselőit eddig három, az új

törvényjavaslat szerint öt évre egyhangulag vagy szótöbbséggel választja, adva ezen egyszerű választás által kiszemelt képviselőjének minden legkisebb jogfentartást kizáró **teljes** meghatalmazást három, ezután öt év tartamára, nem csak a választó kerületre, hanem az egész országra, nem csak a választóra és utódira, hanem választási joggal fel nem ruházott valamennyi nőre, kiskorúakra, az egész népségre, ennek személyére és vagyonára egyaránt kiható végérvényességgel törvényeket hozni, a választóknak minden további megkérdése, tudta és akarata nélkül, sőt annak ellenére, amint a képviselő jónak látja, amint ígérte vagy fogadta, sőt, minthogy **nem** felelős, ha úgy tetszik ígéretének és fogadásának ellenére a király jóváhagyásának reményében intézkedni.

A mondottakból világos: hogy közvetlen választás mellett a képviselőnek időközti ellenőrzése, utasítása, visszahívása, más általi pótlása sem elvileg sem gyakorlatilag nem lehetséges.

Nem lehetséges elvileg, minekutánna éféle ellenőrzés, utasítás, visszahívás, más általi pótlás mind megannyi korlátozás, mely a teljes meghatalmazásból, melylyel a képviselő felruházott, levon; már pedig a korlát és teljesség elméletileg össze nem fér.

Nem lehetséges gyakorlatilag, minekutána az utasítás, visszahívás, más általi pótlás a jogosultak határozatát képeznék; a határozat tanácskozást feltételez; de erre a választó kerület képtelen, és így az utasítás, visszahívás, más általi pótlás gyakorlatilag sem lehetséges.

Példás bebizonyítására, hogy ez igaz tegyük fel hogy a választókerületeknek, (mint ezt számos nép-embere óhajtja,) országgyűlési képviselőjüket időközti ellenőrizhetni, az azzali elégedetlen-

ség esetére őt visszahihetni, neki, ha a választók érdekeit sértené, bizalmatlanságot szavazhatni és helyébe mást választhatni a jog megadatnék; — és lássuk ezen népjog-öregbedés, ezen hangzatos ellenőrzési joggyaporodás hogyan leendene érvényesíthető a közéletben?

A választók kevesebbsege, melynek jelöltje megbukott, a többség által választott képviselőnek az országgyűlésen ejtett első szava által már szükségkép elvi sérelmet szenved, — nemde? — mert elvi ellentételek képezvén a pártalakulást, a többségi képviselő a győztes párt elveinek fog hódolni, voksolva tehát a kisebbség elveit tagadni és sérteni kénytelen.

A megsértett párt tehát tökéletesen jogosult a képviselőnek első fellépése után nyomban elvein elkövetett sértés miatt a visszahívást, vagy bizalmatlansági szavazatot sürgetni.

Ki lesz a kisebbség e szándékának indítványozója? — egy, tiz, ötven, száz vagy kétszáz választó; ki lesz az illetékes közeg a tett indítványnak átvételére? Ki tüzné ki a tanácskozás napját? Ki hiná össze a gyűlést? — Ki vinné az elnökséget? — 2—3000 egyenjogu, de ellenvéleményü választót ki hallgatna meg?

Mindegyik akarhat most az egyszer jogával élni, mindegyik ki akarja fejteni véleményét, mindenkit meghallgatni kötelesség. Tudna-e mindenki úgy beszélni, hogy 3000 hallgató megértse? Hol volna az óriás gyűlések helyisége? — szabad ég alatt, zivatarban, esőben, forró nap alatt, a pesti vigardában vagy csürök alatt? Ki jelölné a szólani kívánók sorát? Ki tartaná fenn a rendet és csendet a pártérdektől feltüzelt szenvedélyes 3000 tanácskozó között?

Van-e ember fia ki itt a többséget kivenné? ki ha a különféle vallásu, nemzetiségű, miveltségű, ellentétes érdekek hajba kapnának, a rendet és csendet, mely nélkül tanácskozás nem lehetséges, fentartani és a rendbontók ellen a karhatalmat, jogos igények megsértése nélkül alkalmazni képes lenne, annyiszor amennyiszer a képviselő felpanaszoltatnék, annyiszor ahányszor a kisebbség a többséget boszantani elég kedélyes, vagy az előbbi többséget időközön kisebbé változottnak gondolva, szerencsét próbálni hajlandó?

Vagy talán mint több ismerősöm hiszi, bizottmányok volnának állítandók a végre, hogy a képviselőt időközön ezek ellenőrizték, és roszul voksolás, vagy a program ellen cselekvés esetében felette ítélendő közgyűlést közvetítsék? De ki választja ezen bizottmányokat? mennyi időre és mennyi számban? — Meg levén pedig választva ezen bizottmányok, kiknek számolnának? Hátha a választó többség éppen ezen bizottmányok ellen fordulna ellenséges indulattal, ki védené őket? ki ítélne felettük s eljárásuk felett? vagy eféle bizottmányok nem képeznének-e fokozatos választást? ha a képviselők ellenőrzése rájuk bízatik? — **mindenesetre**; és így kerülön át oda jutunk, hová kiindultunk, t. i. a **fokozatos** választáshoz.

A közvetlen választó kerület tehát együtt tanácskozásra határozottan **képtelen**. Csakis **egyszerű** választási cselekvényre van utalva, ez **egyedüli** eszköze mely által akaratát időszakonként nyilváníthatja. A választó küldöttség a választási ténynek megtörténtével a választókkal együtt szétoszlik és várják, (ha országgyűlési feloszlás nem jó közbe) 3 vagy 5 évig az alkalmat eddigi képviselőjükkal megelégedésüket annak ismétli megválasztásával, elége-

detlenségüket pedig helyébe másnak választása által nyilváníthatni. — Ennyiből áll és állhat a közvetlen választónak feladata.

Hát a képviselő?

A képviselő kezéhez vevén **teljes** című és hatalmu meghatalmazását, a király által kitűzött időre, törvényhatározta helyre — nálunk Pestre, Franciaországban Párisba — veszi utját, és ott az országos közgyűlés előtt kilétét igazolván, egyenjogu országos képviselő társaival rákezdí a tanácskozást, és hozzá szótöbbség utján az egész országra szóló törvények hosszú sorát.

A közvetlen választásoknak eredménye tehát első vonalban az, hogy választottjait **egy** helyre, egy központra tereli, valamennyi országos törvényhozó képviselőt összegyűjti Pestre, és **itt** van a központosítás alakilag:

De

nemcsak személyesen gyűlnek össze a törvényhozó országos képviselők egy ponton Pesten vagy Párisban, hanem magukkal hozzák **teljes** meghatalmazásuk tartalmában Magyarországnak törvényhozói **összes** jogilletőségét, mely összes jogilletőség itt a központon Pesten tömörülve, tagositva, az **egész** ország terjedelmére kihatólag működendő lévén, meglepő elevenséggel lép elénk a megtettesült centralisatio **lényegben** is, színről színre látható életnagyságban, és **ezt** kelle bizonyítani.

Be van bizonyítva ugyanis az: hogy az országgyűlési képviselőnek az 1848. V-ik törvényczikk értelmében közvetlen választása a törvényhozói hatalomnak **központosítását** jelenti, a centrali-

satióval **tökéletesen** egyértelmű és hogy következképen mind-azok, kik az 1848. V-ik törvényczikk szövegében iktatott választó kerületekbeni közvetlen képviselő választást behozták, pártolják, azt továbbra is épségben fentartani javasolják, mellette, sőt öregbitésére törekeshnek, ezt a népszabadság sérthetetlen első biztosítékának ismerik: kormány hatalom központositók, vagyis a mi nevezésünk szerint telivér **centralisták**.

Ki az **autonomista** (önkormányzó)?

Autonomista az: ki közvetlen **csak** megyei bizottmányát illetőleg városi kültanácsát választja, bizván az országos képviselőnek kiállítását a megyei, illetőleg városi bizottmányra, vagyis ki **fokozatosan** választ.

Ebbeli állításunkat következő érvekkel támogatjuk: A fokozatos választásnak határozott jellemvonását képezi, hogy a jogosult országos törvényhozó képviselőit nem közvetlen önmaga, hanem közvetítőleg helyhatósága által, tehát fokozatosan választja, önmaga a tulajdonképeni jogosult megalégli és beéri azon befolyással, melyet helyhatóságának, a bizottmányok összeállítására, annak közvetlen általa történt választásával gyakorolt, és ellenőrzésére folyvást gyakorol.

Ezen műtét által aztán, hogy t. i. törvényhozói jogilletőségét további érvényesítés végett a jogosult helyhatóságára ruházza, ezen törvényhatóságok a törvényhozói hatalom bizományosaivá válnak, a tulajdonképeni főhatalom, a törvényhozás joggyöke, a helyhatóságokba, a bizottmányok keblébe helyezkedik; a törvényhozói hatalomnak összesége tehát annyi pontra oszlik, ahány a

törvényhatóság, ahány a bizottmány; és *ime* a decentralisatio, *ime* az authonomia alakilag is, anyagilag is; de

A törvényhozási joggyökkel felruházott helyhatóság azután, mint tanácskozássra és határozat hozatalra **képes** testület, másképp veheti kéz alá az országos képviselőt, mint a tanácskozássra és határozat hozatalra **képtelen** választó kerület, a helyhatóság, mint a községek rostáján keresztül szűrődött 4—5 száz tagból álló **választék** mindenkinél jobban ismeri és átérzi önmagának is érdekeit és szükségleteit, kettőzöttetve van hivatva azoknak eszközzését hathatósan szorgalmazni, azoknak érvényesítésére az országos képviselőt utasítani, érdekeivel ellentétes cselekvés esetére visszahíni és más alkalmasabb által pótolni, a jóra serkenteni, hibától őrizni és ellenőrizni folyvást, annyiszor ahányszor a közjó, a törvényhatósági tagok többsége jónak és czélszerűnek látja.

A bizottmányok **nem** kénytelenek feltétlen korlátlan meghatalmazást állítani ki az országos képviselő számára, mint a tanácskozássra és határozatra képtelen választó kerületek, hanem érdekük és belátásuk szerint korlátozhatják azt, megtarthatnak mindennek előtt a törvényhozói hatalomból, melynek birtokában vannak annyit: mennyit önföntartásukra itthon szükségelnek; *ime* az önkormányzat, *ime* az erre szükséges éltető erő és **ezt** kelle bizonyítanunk.

Be van bizonyítva ugyanis az: hogy fokozatos választás (milyen általános, minden rang, vallás, nemzetiség, nem különbséget kizáró egyenjogúság alapján szépen eszközölhető és milyen lényegben 1848 előtt is divatozott) helyhatósági önkormányzatot eredményez, azzal **egyértelmű** és hogy következképpen mind azok, kik a fokozatos választással, nagyobb czélnak kedveért beérik,

decentralisták, a mi elnevezésünk szerint authonomisták, önkormányzók.

Ki a fusionista?

Fusionista az, ki részint a centralisatióból, részint az authonomiából szedett vedett részletekből egy harmadik készletet állít ki.

Ezen körülírás tényt jelez, fentebb leirt két rendszernek öszvevegyítését, tehát cselekvést nevez, mely mint ilyes bizonyítást nem vár, hanem igenis vár az: valjon a két gépezetből készült vegyülék (Melange) üdvös-e, vagy gyümölcstelen öszvér? — ez kerestetik nálunk, ez a kérdések kérdése.

E végből, jelesen annak kitüntetésére, miszerint **ellentétes** két rendszerrel van dolgunk, azokhoz miket ez érdemben már 1869-ben e czim alatt: „Vármegye és felelős miniszterium, igazabban centralisatio és decentralisatio össze nem egyeztethető“ röpiratban mondtam, de figyelemre nem méltatott, ma azonban mint a bevezetésben láttuk káros példákban nyilvánul, a centralisatio és authonomia közt párhuzamot mutatok fel.

Kormányzáshoz, mint fentebb érintve van, tetteges hatalom, törvényhozói jogilletőség szükségeltetik, ugy de a közvetlen választónak, minthogy időközt képviselőjére korlát és tartalék nélkül ruházta, törvényhozói jogkészlete **semmi sincs**, önkormányzatra tehát már **előül** nem is alkalmas; hal a szárazon, madár a vízben.

A fokozatos választó ellenben nem állít ki általános, hanem korlátolt meghatalmazást és így törvényhozói jogkészlettel rendelkezik; nemcsak 3 vagy 5 évben egyetlen néma voksolás, hanem

törvényhatóságának közvetítése útján képviselőjével folytonos érintkezés által akárhányszor.

A közvetlen választás minden törvényhozói nyers anyagot Pestre, **egy** központra gyűjt, mely itt érlelődik, nyer kifejezést, törvény alakot és küldetik lefelé az alsóbb rétegekbe szerteszét, hozzátartás végett mindenki számára.

125) Az ~~aut~~onomia mellett azonban a törvényhozói nyers anyag *nem* egységes központba, hanem a törvényhatóságok bizottmányába gyűl és **itt** éli át az első erjedést, megvitattatik ami megyei, **marad** és működik itthon, külön válik a mi országos és küldetik fel közös rendeltetésére.

A centralisatióban is van ministerium, az authonomiában is van, ebben egyenlők; a különbség a képviselőnél van, amidőn a közvetlen választásnál istennek, a fokozatosban haza, választóinak **felelős** a képviselő.

A közvetlen választás mellett végleg az történik, amit a központ, a centralis parlament határoz és neki felelős ministeriuma végrehajt; a fokozatos választásnál ellenben az történik voltaképen, amit a törvényhatóságok többsége akar és amit ezeknek felelős országos képviselőjük az ország gyűlésén szorgalmazni, miuthogy ellenkező esetben visszahivatnék, kénytelen.

De ez meglepő különbség, oly nagy, mint amilyen létezik a homeopathia és allopathia gyógymódok közt, mint létezik a birtoknak tulajdonosa általi közvetlen ön maga általi **házi** kezelés módja és azon mód között, melyben a tulajdonos, vagy szakképzettség hiányánál, vagy más oknál fogva a gazdálkodást **másra**

ruházza, bérbe adja, vagy szigorú, gondos felelősség mellett szak-
képzett tisztre bizza, oly nagy mint létezik ég és föld, authonomia
és centralisatio között.

Valamint nem lehet felelősségre vonni az eredményért oly
gazdát, kinek a tulajdonos szabja napi teendőit, fogadja meg és
bocsátja el cselédeit, rendeli meg a vetés, aratás, szénagyűjtés,
szüret módját és idejét, ugy nem lehet felelősségre vonni a
mindennapi észnek szabályai szerint centralis ministert, kinek vég-
rehajtó organumait **nem ő** maga, hanem **más**, a megye vagy város
választja, és napirendjének megállapításába a törvényhatóságok
is bele szólnak, vagy éppen **ezek** teljesítik a **végrehajtást**.

Centralisatio mellett a képviselő választáson kívül **más** választás
sem kívánatos, sem czélszerű, sem lehetséges, hanem **mindennek**
fegyelmes ministeri kinevezés alá kell esnie. — Az **authonomiában**
épen ellenkezőleg a legcsekélyebb kinevezés is megzavarja az ön-
kormányzatnak jóvoltát, fenakadást okoz és lehetetleníti a prosperitást: az előbbi pontban kifejtett indoknál fogva.

Az egyik rendszernek előnye a másik rendszer keretében aka-
dály; a gőzmalom szervezetébe nem illeszthető a vizimalom részlete
a centralisatióba nem illik bele a tisztujtás, az **authonomiába** nem
a kinevezés, a centralisatióba a szóbeli nyilván törvénykezés ép
oly terméketlen talajra talál, mint amilyen hézagot ütne az önkor-
mányzati rendszerben az írásos merev formáság, levén az első rend-
szerben helyeztetve a biztosíték a birónak törvényszerinti maga-
viseletébe, az utóbbiban a birónak személyiségébe, erkölcsébe. A
centralisatiónak kerekerei nem fordulnak az **authonomia** tengelye
körüli, a különböző 2 rendszernek össze vissza kölcsönzése és keve-
rése ennél fogva szerencsétlen **kísérlet**, törvényhozói szegénység,

mely belügyünk bonyodalmát okozva, valóságos calamitás, országos **csapás** társadalmunkon.

Az ellenvetés, melylyel itt találkozunk, és abból áll; hogy helyhatósági önkormányzathoz **nem** szükséges törvényhozói jogilletőség, beéri a helyi önkormányzat statutarius joggal is, melyet a képviselői meghatalmazás (csak törvényhozásra szólván) nem is érint, a törvény pedig megad, és így valamint a törvény és statutum egymás mellett megfér, úgy igen czélszerűen és összhangzatosan egymást kiegészítőleg működhetnek a közvetlen képviselő választás és a helyhatósági önkormányzat-**csalódás**, mert:

A statutum ott veheti kezdetét, hol a törvény végződik. A törvény mellett vagy ellen nincs statutum; úgy de hol van a határ, melynél a törvény megszűnik, a statutum kezdődik másutt: mint a törvényhozónak akaratában. Ez mint legfőbb hatalom, tetszés szerint terjeszti ki tevékenységét a végtelenbe, nem enged a statutum számára helyet, egyetlen követ, melyre árva fejét lehajthatná.

A statutum törvény **szintén**, és így **csak** azt foglalhatja magában, mit a törvényhozó **akar**, de közvetlen képviselő választás mellett a törvényhozó Pesten van, helyhatósági élet tehát más, mint a centrumból **engedélyezett**, Pestről parancsnokolt, nem képzelhető, tanusítja ezt egyebek közt azon körülmény, hogy statutum **csak** centralis átkérődzés miniszteri jóváhagyás után nyer életet és érvényt, ennek megtagadása esetére semmis, de ha **így**, akkor a megyei önkormányzat felülről, a centrumból **más** által máshonnan kormányzott önkormányzat- sarkos gömbölyűség, vagyis torzkép **közvetlen** választás mellett.

A mondottakból tanuság az: miszerint a negyvennyolczas, a bal közép, a kormány, a Deákpárt, a napi irodalom és így kevés

kivétellel az **egész** közvélemény, belügyi szervezkedésünket illetőleg **egy** követ fujnak, karöltve **tévednek**.

Az 1848. III. és V. törvénycikkben foglalt közvetlen képviselő választást, **tehát** a centralisatiót egyaránt, azon téveszmét pedig, mely szerint centralisatio és **aut**onomia összeegyeztethető, többet kevesebbet, de **valamennyien** osztják, és így a kormány és pártjának központosítási álladéka, fusionális consistentiája az **összes** ellenzék elvrokonságában biztosítva levén, azon remény és várakozás, hogy a jelenlegi kormányt és pártját mai ellenzékünk, mely a közös ügyre alakult **csak**, belügyi szervezkedésünk centralis, illetőleg fusionális áramlatában, melyben maga is **részes** feltartoztassa, vagy épen megdöntse, — nagyszerűen **költői**.

Következés

ha ez így van, ha amidőn a nemzet önállóságot óhajt kifelé, önkormányzatot befelé, kormánya mindkét irányban daczol és centralisál, ki pedig ellenzéknek **mondja** magát vele befelé **elvrokon**? az hogy belügyi helyzetetésünk igen szomorú, Kossuth Lajos hazánk fiának a magyar nemzethez intézett czimlapunk oldalán olvasható **bölcs** szavai, épen úgy mint az országnak önkormányzatra vágyó ösztöne, meghiusulnak.

A Fusio Confusio

a centralisatio pedig külföldi növény, melyet tulajdon hazája, a szerencsétlen, de dicső Franciaország ma már **elátkozott**, mely éghajlatunk alatt csak költséges üvegházi kezelés mellett tengődhetik, zsarnoksága a nemzet egyik felének a másika felett; ezerfeji

hydra nyomasztóbb mint az egyes fejü: **Két élű fegyver, napi népszerűségek lapdája, összes működése abból áll: hogy a miniszter költ és számol, fegyelmezett többsége assignál és absolvál, a nagy kisebbség pedig fizet és lármáz, miglen kétségbeesik, koldusbotra kap és csinál zenebonát.**

Önkormányzat képezi eredeti magyar alkotmányunk folytonosságát, azon alkotmányzatnak, melyről Kossuth Lajos magasztalva szól és érez, mely **sajátságos** szokásaink, változatos nemzeti ségeink vegyületéből, ezer éves tenyésztettel érlelődött, hazafiúi áldozatokkal ápoltan, ősök vérével öntözve vert a nemzet társadalmi életébe gyökeret, és mely egy-két törvényhozói tollvonással nép fenségre átídomitva az egész világ által utánzásra méltó demokratikus kormányformát szolgáltatathat, mely egyedül képes a nemzetiségeket anélkül kielégíteni; hogy az egésznek ártson, mely egyedül képes Magyarország függetlenségét (levén a personalis unio önkormányzati kiváncsalom **autonomicus postulat**um) visszaállítani, mely végtére egyedül képes megoldani a felsőtáblai nehéz kérdést az által: hogy azt a megyékbe olvasztja be, a nagy birtoknak az alulróli veszélyes roham ellen méltányos biztosítékát, conservativ illetményét a megyékbe szolgáltatja ki, a mostani viriliseket elejtván a bizottmánynak egy harmadát a nagy birtokra engedi, — mely azt nem személyesen, hanem választás által gyakorolhatván, a mai elavult felsőtáblai intézmény életrevaló hasznos átalakulást nyer. Minthogy a kettő össze nem egyeztethető.

A választás elkerülhetetlen.

Fel tehát és tüzzük ki szeréntem az **autonomicus** zászlót, minthogy a belügyre **nincs**, képezzünk ellenzéket, a centralisták-

nal szemben ne a közvetlen választást, mely azt táplálja és eredményezi, hanem általános titkos voks utasítás és visszahívási joggal fűszerezett fokozatos választást állítsunk, mely azt megsemmisíti.

Az ellenvetés, melylyel itt találkozunk, és abból áll, miszerint a fokozatos választás rég túléltte magát, nem haladás, hanem reactionarius visszaesés, és egyáltalában népszerűtlen, hogy maga az önkormányzat hallogató oly kormányforma, mely a mai villany és gőzerő sebességgel sürgő forgó társadalomban nem kielégítő többé, és azért a gyorsabban munkálkodó hatalom központositásnak tért engedni kénytelen, minthogy bizonyítva nincs, minthogy jelmondatunk, Kossuth Lajosnak a magyar nemzethez intézett szavai ellenkezőt tanusítanak, nézetünket nem zavarja meg.

Egyébiránt

Sohasem kerestük mi a népszerűt? hanem mi igaz és célszerű? — nem azért siettünk a tüzvészhez, hogy ott melegedjünk, hanem azért, hogy ott oltunk; a vizár ellen ne azért segítsük emelni a gátot, hogy annak oldaláról szénát kaszáljunk, hanem azért, hogy a kárt magunkról és másokról elhárítani iparkodjunk.

A fokozatos választás épen mint a közvetlen népfenségen alapszik; a nép akaratát ismeri végeldöntő erőnek ez is, amaz is azon különbséggel; hogy amidőn a fokozatos ovakodva, tisztító rostán ereszti keresztül, a közvetlen tárt kaput nyit a nép akaratának; és ez utóbbi mód igen szép lehet, de csak ott (és itt figyelmet kérek) csakis ott, hol nincs szellőztetni való, hol a konkolynek és vadócznak nyoma sem levén, a buza rostálás nélkül egyenesen a malomba küldhető; jelesen pedig ott van helye, ahol egyrésről a választók többsége az értelmiségnek és erkölcsi-

ségnek oly fokán áll, melyen törvényhozói képviselőjét önállólag indokoltan előbb megválasztani, azután pedig annak 3 vagy épen 5 évi független működését átérteni és megbírálni képes is, akarja is; másrésről pedig a képviselőségre túlnyomó számban oly egyéniségek találtassanak, kik a haza érdekeit tanulmányozták is, meg a centralis hatalomnak terhes nyomásait ugy szenvedni, mint kecsegtető csábjait visszautasítani elég erősek, és így, és itt a közvetlen választás egészen helyén lehet; ezt beismerem.

De hol a sokaság írni olvasni sem tud, a hol a jogosult tulajdonképen **nem** választ, hanem **választatik**, ahol cselszövény és ármány által önérdeke **ellen** vak eszköz gyanánt felhasználható, ahol azok, kik a nép érdekeit hiven képviselik azoktól, kik azt elárulják, meg sem különböztetnek, sőt az utóbbiak nyerik el a babért, ahol amidőn az eclesia czifra tornya az egekbe nyulik, a község iskolájának zsuppos tetejét torony gyanánt a tisztelendő urnak galambháza disziti, ahol hazafiui jellem különczködés, a fortély ügyesség, az erkölcstelenség, ha sikert mutat, eszélyesség, ott a közvetlen képviselő választás **nem** a célba, hanem azon **tul** lövés, a jóból **sok** és így rossz, **nem** magában, hanem alkalmazásban, **nem** biztosíték a nép jogai és szabadsága mellett, hanem, valamint a vallás és nemzetiség a zsarnokok kezében hathatós eszköz a népszabadság kigunyolására, a népjog kijátszására; a gyermek kezében nem beretva, melylyel az ügyetlen kéz önmagát sebzí, hanem gyufa, mely nem csak az atyai házat, hanem az egész falut, az egész hazának szabadságát égeti le, valamint azt már számtalanszor csakugyan el is hamvasztotta.

Mint minden szabálynál egyesekre nézve a tisztés kivételt itt is megengedve, ha azt állítom, miszerint Európának egyetlen

nemzete sem képes **mai** állapotában, melyben neveltetése **nem** meggyőződésre, hanem **hiszékenységre** van alapítva, és így **ex fundamento roszt**, — az általános közvetlen választás kivánalmainak, önérdekei veszélyeztetése nélkül megfelelni; — a keserü de **üdvös** igazságnak, még pedig éppen a democratia érdekében hódolok.

Vizsgáljuk az újabb történetet, mi volt oka, hogy annyi véres népvivmányok amint elértettek, szappanbuborék gyanánt elenyésztek, szabadság helyébe súlyosított rabigát hagyva örökségül, és találni fogjuk hogy nem **más**, mint a korai közvetlen választás, illetőleg a centralisatio. — III-ik Napoleon az annyiszor visszafoglalt francia nép jogait és szabadságát nem kardal, hanem a közvetlen választással tiporta le; a poklokhoz fohászzkodása ma sem egyéb, mint a közvetlen voks (soufrage universel) bizonyára nem azért, hogy a népek önkormányzását biztosítsa, hanem azért, hogy a bizodalmas együgyü nép **által** a népet mint **örökségét** visszaszerezze.

Mi másként állana az ifju köztársaság ügye Franciaországban utasítás és visszahívási joggal ellátott szerény fokozatos választás mellett, a köztársaság küldöttei közt **más** mint köztársasági, a dolog természeténél fogva egy óráig sem tarthatná magát, mert első népellenes nyilatkozatára a tanácskozóképes választó departement (megyei vagy városi bizottmány) azonnal visszahívással tisztelné meg; így azonban közvetlen választás mellett, hogy **meglesz** a békáknak kedves gólyájuk, annyi mint bizonyos; idő kérdése, semmi más.

Az ellenvetés, miszerint az utasítás és visszahívás sok bajjal jár, nem érdemel figyelmet. A kívánt czélt már maga az eszköznek létezése, anélkül hogy alkalmazni kellene elérni; a 48 előtti

korszakból tudhatjuk, hogy igen ritka esetben van szükség tettelegesen alkalmazására.

Egy gazdag magyar földesur téli idényre csak azért vette lakását Bécsbe, hogy ott zenekedvelő lévén az operát élvezhesse; barátja tavasz felé meglátogatta és azon kérdésre: miként van megelégedve a zeneművek előadásaival? azon választ nyerte: hogy ez iránt nem adhat felvilágosítást; egyszer sem volt a színházban, megelégedett azon öntudattal, hogy amikor akar mehet. Így veszi ki magát az utasítási és visszahívási jog; valamint nem kell a bölcslet utasítani, ugy nem czélszerű a megbizhatót visszahíni, de bezeg aranyos ezen eszköz mint óvó szer, és akkor midőn csakugyan szükség van rá.

Gyakorlati alkalmazása sem jár nehézséggel ezen visszahívás és utasítási jogoknak; a választó kerület, ahol népesebb helyeken magával a községgel nem azonosítható, circa 500 tagra kikerítve a helyett, hogy a néma voksolás után szétoszlik és 3 vagy épen 5 évre megsemmisül, elnökkel, jegyzővel, pénztárnokkal ellátva, állandó adócataster és más adatok nyomán időszakonként kiegészítendő, **tanácskozó** testületet képezne, választaná a megyei, illetőleg városi bizottmányt, ellenőrizné ottani működéseit, megállapítaná napi díjait, utasítaná szükségletéhez képest, visszahíni és pótolná más által tetszése szerint. Alólról felfelé az egyéniségekből a választó kerület, ebből a megyei, illetőleg városi bizottmány, ebből ismét az országgyűlés nőné ki magát, fokozatos származásban alúlról felfelé piramidalis emelkedéssel.

Rendeltetése helyén a képviselő utasítására, vagy olyasnak nemlétére soha sem hivatkozhatik; ott mindig és mindenre készen,

végérvényesen kell nyilatkoznia, minekutána számolni hazafelé tartozik.

Avégre, hogy a visszahívás ne történjék könnyelműen, óvó-szer gyanánt, érvényességére a jogosultaknak kétharmad többsége kívántathatnék.

Szerves **tanácskozásra** képes ezen választó kerületek a népmívelődésnek, az erkölcsök nemesítésének, a nemzetőri intézmény kifejtésének mind meg annyi termékeny meleg ágyait képeznék.

Az, aki országos méltóságra vágyik, a megye pártfogását levén utalva kiérdemelni, hogy ezt elérhesse, községi választáson kellvén átesnie, az első lépcső mely a magasba emel, gradus ad parnassum a választó kerület küszöbe levén, a tudomány, a hazafiság, minden képesség ott kezdené pályafutását, és árasztana a népesség fészkeibe világosságot és értelmet, hol eddig előítélet és tudatlanság honolt.

Az igazolási és választási kérdések, minthogy a fokozatos választás per se pro se, maga magába alulról fölfelé természetes fokunkinti emelkedést épít, egyszerű végzések formái közt egy fokkal felsőbb hatóság által levén közigazgatásilag elintézhetők, ezen ma annyi bajt okozó ügyelet egyszerű, természetes és illetékes megoldásra találna szintén.

Mint fentebb érintettem, a felső táblát nem megszüntetni, hanem a megyékbe olvasztani javaslom aképen; hogy a nagybirtoknak a bizottmányi álladék egy harmadát osztom, úgy; hogy ezen illetményt választás utján töltsse be; ezen berendesés azután elégséges biztosítékot nyújt egyfelől az által; hogy az elidősült felső tábla megújul, a felfelé konok csökönység, — másfelül

az alulróli meggondolatlan roham ellenében az által; hogy a megyei bizottmányok egyharmada conservativ.

Ime a nehéz kérdésnek könnyü megoldása. — Ezen megoldási módozat versenyez azon ismeretes megoldási móddal, mely abból áll: hogy a felső táblát a megyék és városok küldöttei képezzék, minekutána ez utóbbi javaslat **kettős** képviseletet képezne, milyesnek elvi tarthatlanságát fenemlitett röpiratomban kimutattam.

Álljon itt még egy figyelmeztetés azokhoz intézett: kik az 1848. közvetlen választást magasztalják, a felső táblát azonban azon módosítással: hogy azt a törvényhatóságok küldöttei egészítsék ki, — fentartani óhajtják.

Az én javaslatom szerint, hogy valamely eszme törvénynyé legyen, három retortát kell megjárnia: 1-ső a községi választás a megyei bizottmányba, 2-ik a megyei bizottmány választása az országgyűlésre, 3-ik a királyi szentesítés, vagy ha a községi bizottmányok alakulását is egy rostának vesszük, összesen négy.

Az imént említett közvetlenek retortái szintén négyet képeznek: 1-ső a képviselő választás a választó kerületben, 2-ik az alsó tábla, 3-ik a felső tábla, 4-ik a király, és ha a censust számba vesszük 5. mondva öt.

Mindkét részről mindent összevéve, kinek javaslata demokratikusabb, kié életrevalóbb, kié magyarosabb, — azt ítélje meg a közönség.

Fokozatos választás uraim lépcsőnkint alulról fel a csucsáig habár **semmi** más, és az önkormányzás órája ismét megindul.

A 1-mae 9-nus a minden magyar született katona, a magyar nemesnek egyéb jogaival kivétel és korlát nélkül törvény által terjesztessenek ki érvényességgel ezen hazában létező minden telles koru becsületes lakó^sra, zsidóra ugy mint nazarenusra, francziára, németre, szerbre, tótra, oláhra ugy mint magyarra egyaránt, és ezeréves alkotmányunk megifjodva, viruló uj életre visszatér. Ez a titok, mely a helyi örkormányzat érdekében, mely Magyarország érdekében, a szabadság érdekében, a nemzetek érdekében felfedezendő, ebből áll feladatunk, ez az indok, melynél fogva keskeny irodalmi készletem szerény öntudata mellett is a hatalmas de elfogult közvéleménnyel, a divatos de könnyelmű korszellemmel szemközt tollhoz fogni és felszólalni bátorkodtam.

Ezen kérdések, jelesen belügyünknek azon életkérdése: vajjon centralisált vagy autonomicus állam akarunk-e lenni? — a nemzetnek legfőbb ítélő hatósága alá, eldöntés végett, eddig még nem terjesztetett elé, tüzetesen egyetlen programm, a választási törvénynek a mult országgyűlésen megvitatása alatt egyetlen szónok sem foglalkozott vele, és azért irántuk, határozott nemzeti akarat-kifejezés nem is történhetett, nem is létezik, és így mint elszigetelt elvi uj kérdésekhez, őszinte hazafias meggyőződésével kiki anélkül járulhat; hogy más dologba eddig vallott elveit tagadni vagy megsérteni volna kénytelen, elvi hűtlenség veszedelme nélkül sorakozhatik jobboldali az autonomicus, baloldali a centralisticus táborba és megfordítva anélkül: hogy a közös ügyre nézve ápolt eddigi pártállását sértené.

Én legalább részemről abbeli meggyőződésem mellett, miszerint Magyarországnak a végre, hogy vetélkedő hatalmas szláv és német szomszédai közt függetlenségét, illetőleg pedig nemzeti

lételét fentarthassa, egyiknek támadását a másikhoz csatlakozással ellensúlyozhassa, semlegesnek kell lennie; ezen semlegesség pedig csak úgy érvényesíthető; ha általános művelődéssel, önálló haderővel felszerelt, gyermekkortól betanult és begyakorolt nemzetőrséggel, nemzeti hadsereggel, önálló rendezett pénzerővel bírnunk, hogy következésképen mindazon eszközöket, melyek ezen tényezők megszerzésére vezetnek a **legnagyobb** erélyvel **önvédelmi** határozottsággal fel kell használnunk, rendithetlen hive vagyok és maradok akkor; midőn belügyi szervezkedésünk kérdésében, határozott autonómikus érzelmű lehetni nem kétkedem; sőt

Amidőn baloldaliak más nemzeteknek önkormányzati kívánalmait helyeseljük, amidőn önmagunknak az osztrák tartományokba olvasztását nemzeti megsemmisülésnek tartjuk, akkor elvi következetlenség nélkül itthon, befelé, belügyünket illetőleg mások, mint autonómisták szinte nem is lehetünk.

Igen számosan őszinte meggyőződésük nyomán a közös ügyi megállapodást mint átmeneti hidat pártolták, pártolják ma is, de már nem azért, mert magában legjobb és legüdvösebb, hanem **azért** (és ebben magam is osztom nézetüket) mert törvény, még pedig oly szentesített törvény, mely kétoldalu szerződést képezvén, az érdekelt másik félnek beleegyezése nélkül, míg ideje le nem jár, joggal és illedelemmel fel sem bontható.

Az eképen gondolkodó és érző hazánkfit a jobboldalon lehetetlen hogy ezer éves ősi önkormányzatunk és függetlenségünk nehéz védelmében összekulcsolt karokkal nézzenek és magunkra hagyjanak, vagy épen centralis elleneink táborát segítsék győzelemre; ez **nem** lehet; ők, amint közösügyi nézetükkel megfér velünk lesznek; már pedig amidőn a közösügyet, míg ideje le nem

jár, törvényes sorsára bizzuk avégre, hogy ez idő alatt kizárólag **csakis** belügyünk rendezésével, egész erővel foglalkozhassunk belügyünket illetőleg az egyesülési érdek és időpont elérkezett.

A jelenlegi kormány és pártjának azon része, mely a magyar természettel ellenkezőleg a centralisatióban **telhetetlen**, nem elégtel meg a magyar királynak az osztrák császárral személyesítését, hanem azon van és abban **maradni** óhajt a messze jövőben is, miszerint Magyarország Pestre, innen azután Bécsbe összpontosításék, egyuttal azonban befelé önkormányzati **czéget** hogy **tévesz-szen** feltüzni nem átal, elhagyatva független elemeitől ezen, az összes hazára szomorú és illetlen igyekezetében hajótörést fog szenvedni, de **csak** úgy; ha a decentralisatióra törő új párt a választási törvényben foglalt közvetlen képviselő választás ellenében titkos voks, utasítás és visszahívási joggal fűszerezett általános, de fokozatos választást (mely a béna, néma közvetlennel ezerszer felér) hathatósan iditványoz, erélyesen követel, a közvélemény által pedig pártoltatni fog országszerte.

Jelenlegi országgyűlésünk a belügyet illetőleg, sajnos! épen az általunk megszólalt fusionalis tanokban **szenved**, ettől tehát czélunk elérésére kevés segedelmet várhatunk, és azért a nagy közönségnek, első sorban a megyéknek és városoknak hivatása lép előtérbe, nekünk választóknak kell erre milliom aláírásokkal ellátott nyilatkozatokban tudtul adnunk az országgyűlésnek, a királynak, minisztereinek és az egész világnak abbéli óhajtásunkat :

1-ör hogy legyen ősi önkormányzat, illetőleg authonomia, a fokozatos választásnak és fentebb kifejtett járulékeinak életbe léptetése által befelé, azonnal, Bécs felé pedig az által; hogy közösigyi szerződésünk, amint ideje lejár, többé meg ne ujittas-

sék, a personalis unio visszaállításával **minden** anyagi közösség eltöröltessék, nemzetközi érdekeink szomszédainkkal **esetről esetre** együtt tanácskozó nemzetközi küldöttségek által ad referendum intéztessenek el.

2-or. Országos adót az országgyűlés, — megyeit a megye, — községét a község vesse ki; az országossat és a megyeit a megye, a községit a község levén köteles közvetlen behajtani, a cs. k. finácznak még nyoma se maradjon.

3-or. Az állandó hadsereget majdan honvédségünk képezvén, a nemzetőri intézmény **egész** kiterjedésében (képezvén ez az önkormányzatnak biztosítékát és az ősi banderiumok folytonosságát) érvényesíttessék olykép, hogy a nőkre is amennyire a betegek, sebesültek, úgy a táborigények körül végszükség esetében fontos szolgálatot tehetnek, ildomos figyelem fordítatssék.

4-er. Az egyéni oktatás nemzetiség, vallás az egyént, illetőleg a családtyát; a községi oktatás nemzetiség, vallás a községet; — a megyei a megyét; az országos az országgyűlést, ki hogyan járul a fizetendők fizetéséhez illetvén, ezek elintézésére a felsőbb felügyelet csakis arra terjedjen ki, hogy illetéktelen kisebbség ne kerekedjék a jogosult többség hegyébe, és hogy más kárán boldogulni, vagy mulasztás által másnak kárt okozni, senkinek se sikerüljön.

Ezen főelvekből a részletes önkormányzási szervezkedés **önkényt** folyik.

Építész, ha az építkező tulajdonos izlését, szükségletét, a stylum meghatározta, készíthet kerekded, szép, öszhangzatos tervet, ha érti mesterségét; nem fog három ablakot bizanti, tizet maurus,

három ajtót renesans, ötöt svajczi stylusban, vagyis egyveleget tervezni, nem fogja ujabkori magyar törvényhozónkat utánozni, ki azon mámorban, hogy authonomia és centralisatio összeegyeztethető, központosított parlamentarizmus mellett tisztújítást, helyi önkormányzat mellé kinevezést, vagyis **zagyaléket** létesített.

Fentebbi négy pont által korlátolt királyi méltósággal koronázott helyhatósági **önkormányzat** lévén megállapítva, **ennek** megfelelőleg kerekded, összefüggő rendszert, polgári törvénykönyvet, **ezután** büntetőt, és mindkettőnek mikénti kezelésére perrendtartást lehet készíteni, csak ember kell hozzá olyan, ki belássa, hogy a fiu nem születik az apa előtt, olyan ember ki belássa, hogy perrendtartást nem **lehet** annak előtte **bölcsen** készíteni, minek előtte a codex megkészült, felfogja, miszerint készíteni perrendtartást codex **előtt** annyit tesz: mint meghatározni kezelésmódját oly gépnek, mely még feltalálva sincsen, ki belássa, miszerint fogházakat építeni annak előtte, hogy a büntető codex megkészült, járásbiróságokat jelölni annak előtte, hogy a telekkönyveknek centralisatioja vagy decentralisatioja végleg meghatározva volna és több igen sok eféle sebes nyargalódzás **bekötött** szemekkel.

Amolyan belátású embereket a tudósok törvényhozó mesterembereknek szoktak nevezni, és oly ritkák mint a jó tenoristák, költők, hadvezérek vagy fehér hollók; oly ritkák, hogy statisztikai észlelések szerint ötven millio szülésből (kivéven Magyarországot) alig egy esik törvényhozóra; nálunk azonban hála az egeknek, minden jelölt, minden ügyvéd, minden miniszter, minden ujságíró, minden képviselő képzett és képes törvényhozó. A legjobbnak ezen nagy bőségében azután a pályázat nálunk nemcsak czélszerű, hanem elkerülhetlenül szükséges.

Egy jó polgári törvénykönyvet, egy jó büntető codexet külön-külön egy millió, egy jó perrendtartás 500000 forintért beszerezni potom ár ott, hol egy sugárutért 30 millió forint csekélység.

A beküldött pályamunkákat első fokon a tudós társaság, az egyetem, a felsőbb bíróságok, ügyvédi egyletek, börtön és statistikai intézetek választottai, második fokon az országgyűlésnek e célra küldöttei; — harmadszor döntőleg maga a törvényhozás hivatottak itélni, biztosítandó lévén méltányos kárpótlás a mellőzött de dicséretet érdemlő szorgalom számára is, és így **tovább** egész **végig**.

Szabadaság, illetőleg **helyi önkormányzat** uraim! — és amidőn egy hangyafészek, egy méhkas társadalmi rendnek örvend, az ember sem lesz sokáig ügyefogyott.

Megadta a teremtő az ember számára is a lámpást két vállai közé, hogy el ne veszítse, és beléje az örökké világító mécset, hogy az éjjeli baglyok el ne olthassák légmentes csontkoponyába, az agyvelőt — a **józan ész**t, kövessük **ezen** isteni kalauzt és mentve van társadalmunk.

Ne higyj, hanem **ítélj** és ki van söpörve az előítélet, a babona, az ostobaság a társadalomnak mind megannyi mételye. **Ne** higyj **senkinek**, minekelőtte józan eszeddel meg nem vizsgálod, meg nem ítéled, jóvá nem hagyod, ne cselekedjél és beállit a nagykorúság, kitelik a gyámok ideje, elfogy a birkanyáj s **nem** kell pásztor, alakulni fog a társadalom természetes, az Isten által e célra adott örökös csalhatatlan egyedül üdvözítő **szent** törvényekre: az egyszerű józan észre.

Aki nem hisz, hanem itél, meggyőződhetik, hogy a társadalmi nyomor kiirtására elég négy „ne higyj hanem itélj“ szóval kifeje-

zett gyógyszer akkor, midőn ennek mellőzésével kazalokba halmozott minden okoskodás haszontalan, üres szalmacséplés.

Mindez szeréntem **fontos és igaz**, de azon számtalan tapasztalás daczára, hogy az igazságnak úgy mint társainak, a szerelemnek és szerencsének abban: hogy hová szállásoljanak, szeszélyei vannak, azon, a világ történetéből előszámlálható számos példák daczára, hogy egyesek elszigetelt véleménye — kortársainak — milliók ellenkező véleményével szemközt fényesen igazoltatott, az ár **ellen** uszni ma is nehéz, — azon közvélemény ellen, mely nem itél, hanem hisz, habár teljes igazsággal küzdeni ma is, az úgy nevezett felvilágosodott korszakban nagyon keserves. Az elfogult rosszul nevelt sokaság ritkán keresi azt mi igaz, hanem önhittségénél fogva ami az ő készletén túl megy, vagy azzal épen ellenkezik, mint rosztat elkárhoztatja.

Idő vesztesség pótolhatatlan, minekutánna megyei intézményünk gépezetéről nincs terv rajz, nincs szerves leírás, nincsenek ezereként paragrafusok, nincsen mázsaszámra kormánylap, nincsen képmása széles e világon, melyek nyomán azt idők multával, midőn vesztességét **bánni** fogjuk, tetszés szerint romjaiból felépíteni lehetne.

Azon nemzedék, melynek az emlékezetébe vésődött fogytán van, sokan kihaltak, mások a centralis táborba szegődtek, sokan hogy centralisták magok **nem** hiszik, ellenszenvel viseltetnek, gunynak veszik, és visszautasítják a centralista elnevezést, pedig minthogy a közvetlen választás mellett harczolnak; **centralisták**.

Az új nemzedék már is csak hagyományból ismeri elődeinek **dicső** alkotmányát, annak 1848. előtti lényegét át nem érti: tiszt-

viselő, bíró, aki egyszer a miniszteri mindenhatóság vajaskenyerét megízlelte bureaucratává lesz, authonomikus intézménytől, melybe a tisztviselői állás társadalmi küzdelemmel, nem ritkán hazafias feláldozással jár, hidegen elfordul.

A centralisationnak tehát mint dülő ellenségnek kell utját állni még nem késő, még szervezkedni, még a társadalom összes rétegeit és fő tényezőit behálózni reá nem ér.

Félő hogy már is későn ébredezünk, minekutánna első értelmiségeink azon tévedésbe: hogy a megye is élhet a centralis parlament is állhat, ez utóbbival kezét fogtak és nehogy tévedésüknek beösmérése által csalhatatlanságuk csorbát szenvedjen, nyert jobb meggyőződés daczára is következetesek maradnak; százszor szenvedjen inkább a haza zilált belügyének kárába, mintsem az ő tekintélyök, az ő isteni bölcsességük egyszer czáfolatot, pedig hát épen ők lévén az ország szellemének intézői, helyén volna a „Sapientis est consilium mutare in melius.“

Ragaszkodjatok köröm szakadtáig törvényhatósági intézményeitekhez, ne hagyjatok rajta csorbát ütni, vegyétek vissza minden áron, ha elvették; nem elavult intézmény az, hanem olyan, melyet fel kellene találnunk, ha örökségbe nem kaptuk volna.

